

Bruxelles, 15.5.2018.
COM(2018) 320 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, EUROPSKOM
VIJEĆU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU
TE ODBORU REGIJA**

Dovršenje pouzdanog jedinstvenog digitalnog tržišta za sve

**Doprinos Europske komisije neslužbenom sastanku čelnika EU-a o zaštiti podataka i
jedinstvenom digitalnom tržištu u Sofiji 16. svibnja 2018.**

*Svatko ima pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja.
Svatko ima pravo na zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose.
Takvi podaci moraju se obrađivati pošteno, u utvrđene svrhe i na temelju suglasnosti osobe o
kojoj je riječ, ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na
pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje.
Poštovanje tih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela.*

Članci 7. i 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

*Europska unija trebala bi ne samo čuvati europski način života već i osnažiti
one koji žive takvim životom. Biti Europljanin znači imati pravo na zaštitu svojih osobnih
podataka u okviru čvrstih europskih zakona. Jer Europljani ne žele da im bespilotne letjelice
nad glavama bilježe svaki korak, a poduzeća svaki klik mišem. Jer Europa cijeni privatnost.
To je pitanje ljudskog dostojanstva.*

Predsjednik Jean-Claude Juncker
Govor o stanju Unije održan 14. rujna 2016.

Europska komisija pozdravlja odluku predsjednika Europskog vijeća da u okviru Programa čelnika zakaže raspravu o zaštiti privatnosti i osobnih podataka građana te drugim pitanjima u vezi s Digitalnom Europom, uključujući i donošenje svih zakonodavnih instrumenata za uspostavu jedinstvenog digitalnog tržišta. Ovom Komunikacijom utvrđuju se konkretni postupci kojima se jamči puna zaštita privatnosti i osobnih podataka građana, ubrzava dovršavanje jedinstvenog digitalnog tržišta u 2018. i doprinosi neslužbenoj raspravi koju će šefovi država ili vlada voditi 16. svibnja 2018. u Sofiji¹.

1. Uvod

Europsko vijeće donijelo je 2015. Strategiju jedinstvenog digitalnog tržišta za Uniju. Tri godine poslije Jedinstveno digitalno tržište postaje stvarnost². Komisija je podnijela sve planirane zakonodavne prijedloge³. Prijedlozi o roamingu i prenosivosti internetskih sadržaja već su usvojeni. Od 25. svibnja u cijeloj će se Uniji izravno primjenjivati Opća uredba o zaštiti podataka. Za samo koji tjedan poduzet ćemo i ostale krupne korake prema mrežnoj i informacijskoj sigurnosti te elektroničkoj identifikaciji. Već je postignut dogovor o idućem valu zakonodavnih prijedloga koji će olakšati pristup internetskim uslugama, a očekuje se do kraja godine. Sve su to važni koraci u ostvarivanju jedinstvenog digitalnog tržišta.

Strategija jedinstvenog digitalnog tržišta nužna je da bi EU dobro funkcionirao u rastućem svjetskom podatkovnom gospodarstvu. U digitalnome društvu podaci su glavna roba. U svakom trenutku pametni telefoni, energetske mreže, automobili, kućanski aparati i pojedinci svakodnevnim aktivnostima stvaraju sve više podataka. Proizvođači, platforme i pružatelji usluga prikupljaju, obrađuju i upotrebljavaju te podatke za pružanje novih usluga korisnicima te poboljšanje konkurentnosti.

EU sporo iskorištava prilike koje pruža podatkovno gospodarstvo: u Europi je pohranjeno tek nekih 4 % globalnih podataka. Ali prednosti su brojne: snažna proizvodna baza, brzorastući ekosustav novoosnovanih poduzeća, novodigitalizirani industrijski procesi i kvalificirana radna snaga. Bude li se to moglo iskoristiti i intenzivirati, europsko podatkovno gospodarstvo može postati snažan pokretač rasta, otvaranja novih radnih mjesta i stvaranja novih poslovnih modela i inovacijskih mogućnosti⁴. Vrijednost europskog podatkovnog gospodarstva ima potencijal da do 2020. prijeđe 700 milijardi EUR, što bi bilo 4 % gospodarstva EU-a.

No revolucija podatkovnoga gospodarstva donosi i izazov našim društvima i vrijednostima na kojima počiva naša Unija: demokraciji, ljudskim pravima i vladavini prava. Nedavni događaji pokazali su da se podaci mogu prikupljati, obrađivati i upotrebljavati nauštrb privatnosti. Pristup velikoj količini podataka može se iskoristiti za stjecanje neopravdane prednosti u odnosu na konkurenciju ili čak za utjecaj na medije i javno mišljenje. Treće strane mogu neovlašteno pristupiti osobnim podacima. Poštovanje privatnog života i zaštita osobnih podataka temeljna su prava u EU-u, iz Povelje Europske unije o temeljnim pravima⁵. Da bi se otklonila sumnja ljudi u zloupotrebu njihovih podataka te stvorilo povjerenje, najvažniji su dobra zaštita podataka, povjerljivost komunikacije i sigurnost podataka. Bez tog povjerenja neće se ostvariti potencijal rastućeg podatkovnoga gospodarstva.

¹ Zaključci Europskog vijeća od 22. ožujka 2018.

² COM(2015) 192 od 6. svibnja 2015., Komunikacija o „Strategiji jedinstvenog digitalnog tržišta za Europu”.

³ Vidjeti Prilog.

⁴ COM(2018) 306 „Obnovljena europska agenda za istraživanje i inovacije”; COM(2018) 267-272 – Izgradnja snažnije Europe: uloga politika za mlade, obrazovanje i kulturu.

⁵ Članci 7. i 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

Ovom se Komunikacijom poziva Europsko vijeće da hitno riješi preostale prepreke ostvarenju Jedinstvenog digitalnog tržišta te da u globalnoj utrci prema podatkovnome gospodarstvu EU ostane važan igrač⁶. To se ne može ostvariti ako građani nemaju povjerenja u način na koji se njihovi podaci štite i upotrebljavaju.

2. **Zaštita osobnih podataka, jačanje povjerenja u digitalno gospodarstvo: Opća uredba o zaštiti podataka i Uredba o e-privatnosti**

Novi sustav zaštite podataka fizičkih osoba u EU-u

Dvije trećine Europljana izražava zabrinutost jer nema kontrolu nad informacijama koje daje na internetu, a polovina strahuje da bi mogla biti žrtva prijevare⁷.

Nedavno otkriće slučaja „Facebook/Cambridge Analytica” pokazalo je građanima kako se njihovi podaci mogu zloupotrijebiti ako nisu dobro zaštićeni. Tijela EU-a za zaštitu podataka poduzimaju mjere u skladu sa sadašnjim pravilima o zaštiti podataka i koordinirano ispituju taj slučaj. Komisija je kontaktirala s Facebookom i zatražila od njega preciznije informacije i potpunu suradnju s irskim i britanskim tijelima za zaštitu podataka koja vode ispitivanje, kako bi se shvatilo što se dogodilo i je li i dalje ugroženo onih gotovo tri milijuna osoba iz EU-a pogođenih tim slučajem.

Ti događaji pokazuju kako je EU imao pravo kad je donio stroga pravila o zaštiti podataka. **Općom uredbom o zaštiti podataka**, koja će se 25. svibnja izravno primjenjivati u cijeloj Uniji,⁸ EU će spremnije i dočekati i izbjeći buduće takve slučajeve.

Što donosi nova Opća uredba o zaštiti podataka

Prvo, pojedinci će imati bolji nadzor nad time kako poduzeća obrađuju njihove osobne podatke⁹. Uredba će se primjenjivati u većini slučajeva u kojima postoji ugovor ili jasna privola pojedinaca kao preduvjet prikupljanju podataka – šutnja ili nepoduzimanje aktivnosti ne smiju se smatrati privolom. Uvode se snažniji uvjeti transparentnosti i veća prava na informacije, pristup informacijama i brisanje informacija („pravo na zaborav”). Daljnjoj upotrebi tih podataka u novu svrhu mora prethoditi obavijest korisniku radi dobivanja nove privole, osim kad je to inače zakonito i uredbom dopušteno. Naprimjer, poduzeće koje je prikupilo korisnikove podatke u svrhu pružanja korisničke potpore morat će tog korisnika obavijestiti o nakani da te podatke upotrijebi za proučavanje njegovih ili njezinih navika u kupnji, te za to dobiti privolu. Prikupljanje velikih količina osobnih podataka, bez obzira na ugovor ili privolu, smatralo bi se protivnim načelima ograničenja namjene i smanjenja količine podataka.

Drugo, obvezom da se nadzorno tijelo obavijesti u roku od 72 sata ako je vjerojatno da će povreda podataka predstavljati rizik za prava i slobode pojedinaca, Uredbom se uvodi i **bolja zaštita u slučaju povrede sigurnosti podataka**. U određenim okolnostima postoji obveza o obavještanju osobe čiji su podaci predmet povrede.

⁶ Komunikacija o preispitivanju provedbe Strategije o jedinstvenom digitalnom tržištu na sredini mandata, COM (2017) 228 od 10. svibnja 2017.

⁷ Posebno izdanje Eurobarometra 431, Izvještaj o zaštiti podataka, lipanj 2015.

⁸ Uredba (EU) 2016/679

⁹ Zakonitost obrade, članak 6. Opće uredbe o zaštiti podataka, Uredba (EU) 2016/679.

Treće, Uredbom će se poboljšati komunikacija nacionalnih nadzornih tijela u prekograničnim slučajevima i zajamčiti ujednačeno interpretiranje i provedba pravila u Uniji, među ostalim i putem Europskog odbora za zaštitu podataka koji će davati upute i jamčiti ujednačeno interpretiranje i provedbu pravila ako je riječ o više država članica.

Naposljetku, novim okvirom poboljšava se i postupak izvršenja zakonodavstva jer se bazira na mreži nacionalnih tijela za zaštitu podataka u kojoj svako tijelo ima ovlast izricanja novčanih kazni u visini do 20 milijuna EUR voditeljima obrade ili izvršiteljima obrade ili u slučaju poduzeća u visini do 4 % ukupnog godišnjeg prometa na svjetskoj razini, a primjenjuje se veći iznos.

Pravilima EU-a o zaštiti podataka omogućuje se slobodan protok osobnih podataka unutar Unije te se može generirati potrebna masa podataka nužnih za snažno podatkovno gospodarstvo. Naprimjer, prekogranični pristup u upotrebi podataka s pametnih brojlara građana za aplikacije za pametne elektroenergetske mreže te poboljšanje energetske sigurnosti počivaju na slobodnom protoku osobnih podataka. Kao što je objašnjeno u Komunikaciji o umjetnoj inteligenciji za Europu,¹⁰ u općem bi interesu trebalo poticati dostupnost privatnih podataka. Naprimjer, dijeljenjem podataka o izbijanju epidemija u raznim zemljama pridonijelo bi se pravovremenoj reakciji zdravstvenih tijela. Dijeljenjem i dostupnošću osobnih zdravstvenih podataka moglo bi se unaprijediti dijagnostiku i liječenje. Dijeljenjem podataka o automobilima i prijevoznim sredstvima moglo bi se poboljšati upravljanje prometom i smanjiti gužve u prometu. Sve je to moguće uz istovremeno očuvanje visokog stupnja zaštite osobnih podataka.

Izgradnja uistinu europskog podatkovnog prostora¹¹ zahtjeva jednake uvjete i za neosobne podatke, a prijedlog o tome već je predstavljen¹². Brzom finalizacijom Uredbe o **slobodnom protoku neosobnih podataka** pridonijet će i prijedlozi za poboljšanje pristupa podacima iz javnog sektora (vidjeti u nastavku).

Taj novi režim zaštite podataka mora od prvoga dana funkcionirati na terenu¹³. Tijekom dvogodišnjeg prijelaznog razdoblja nacionalne uprave i tijela za zaštitu podataka i privatni subjekti surađivali su u pripremama za novi okvir. Sad je potrebno učiniti dodatni napor da svi budu sasvim spremni. Do krajnjeg je roka ostalo manje od dva tjedna, a većina država članica još mora poduzeti sve potrebne mjere da bi im nacionalni regulatorni sustav bio u potpunosti usklađen s Uredbom, a nacionalna tijela za zaštitu podataka imala odgovarajuća sredstva za izvršavanje zadaća u cijelosti. Nužno je brzo donijeti te mjere. Komisija poziva sve države članice da poduzmu sve potrebne mjere i obrate posebnu pozornost na potrebe malih poduzeća kako im troškovi usklađivanja ne bi ugrozili konkurentnost u odnosu na veća poduzeća.

¹⁰ COM(2018) 237 od 26. travnja 2018.

¹¹ Komunikacija „Stvaranje zajedničkog europskog podatkovnog prostora”, COM(2018) 232 od 25. travnja 2018.; Komunikacija o stvaranju europskog podatkovnog prostora, COM(2017) 9 od 10. siječnja 2017.

¹² Prijedlog Uredbe o okviru za slobodan protok neosobnih podataka, COM(2017) 495 od 13. rujna 2017.

¹³ COM(2018) 43 – Veća zaštita i nove prilike – Komisija daje smjernice za izravnu primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka od 25. svibnja 2018.

E-privatnost: povjerljivost komunikacija

Mogućnost povjerljive komunikacije i na internetu i izvan njega pravo je koje se priznaje EU-ovom Poveljom o temeljnim pravima, a i važan je zahtjev građana upućen digitalnome društvu¹⁴. Unija ne može tolerirati situaciju u kojoj netko prvo dubinskom analizom podataka o osobnoj komunikaciji i lokacijama građana stvori detaljan politički profil njezinih građana, a zatim te spoznaje iskoristi za pokušaj manipulacije političkim ponašanjem građana.

Zato su uz Opću uredbu o zaštiti podataka nužna pravila o **e-privatnosti** želi li se jamčiti nepovredivost povjerljivosti internetske komunikacije Europljana. To znači i da nitko osim krajnjeg korisnika neće smjeti obrađivati podatke elektroničke komunikacije, a pružatelji usluga neće moći pristupiti uređajima bez privole korisnika. Osobama će putem preglednika, aplikacija i digitalnih uređaja biti omogućen aktivan nadzor nad vlastitom prisutnošću na internetu i izbjegavanje neovlaštenog praćenja ili prisluškivanja bez privole. Time bi se stvorio svjetski standard dosljednih pravila o zaštiti podataka i digitalnoj privatnosti.

Nova pravila o e-privatnosti, kad ih zakonodavac odobri, primjenjivala bi se i na tradicionalne telekomunikacijske operatore i na nove komunikacijske usluge kao što su e-pošta, slanje trenutačnih poruka (instant-messaging) i glasovne usluge putem interneta.¹⁵ S pomoću njih bi se osigurala povjerljivost komunikacije i jednaki uvjeti za sve operatore. Komisija poziva Vijeće da brzo utvrdi zajedničku poziciju kako bi ove jeseni počeli pregovori s Europskim parlamentom i približavanje sporazumu.

Međunarodni protok podataka

Nova pravila EU-a o zaštiti podataka još bolje pripremaju Uniju za prilike koje pruža globalno podatkovno gospodarstvo. Dodavanjem mehanizama certifikacije i odobrenih kodeksa ponašanja zajedno s obvezujućim i provedivim obvezama voditelja ili izvršitelja obrade, kao načina za osiguranje više razine zaštite osobnih podataka prenesenih iz EU-a, ta pravila proširuju „paket alata” za međunarodni prijenos osobnih podataka u treće zemlje. Zbog jedinstvenih a pojednostavnjenih pravila EU će postati privlačniji vanjskim ulagačima.

Ponašanje tijela SAD-a u slučaju „Facebook/Cambridge Analytica” važan je test europsko-američkog sustava zaštite privatnosti koji od 2016. jamči razinu zaštite jednaku zaštiti u EU-u. Komisija je zadovoljna što je Savezna trgovinska komisija SAD-a otvorila istragu i pozorno će je pratiti, među ostalim i s obzirom na to da je u rujnu 2018. drugo godišnje preispitivanje tog sustava. Taj sustav zaštite privatnosti jamči nekoliko lako dostupnih i cjenovno pristupačnih mjera pravne zaštite svakom pojedincu iz EU-a koji smatra da su njegove ili njezine podatke nezakonito obradila američka poduzeća koja sudjeluju ili primjenjuju sustav zaštite privatnosti na prenesene podatke.¹⁶ Komisija će i dalje pratiti provodi li se to i u praksi.

Sve više zemalja u svijetu shvaća da se snažnim pravilima o zaštiti podataka i privatnosti jamče temeljna prava, ali i stvara povjerenje u digitalno gospodarstvo. Zato mnoge donose ili

¹⁴ Mogućnost povjerljive komunikacije i na internetu i izvan njega pravo je koje se priznaje člankom 7. EU-ove Povelje o temeljnim pravima; Opća uredba o zaštiti podataka ne bavi se izrijekom pravom na privatnost i povjerljivost komunikacije.

¹⁵ COM(2017) 10. Do tog odobrenja, od 25. svibnja 2018. kad počinje primjena Opće uredbe o zaštiti podataka, upućivanje na privolu u skladu sa sadašnjim okvirom za e-privatnost – Direktivom 2002/58/EZ – smatra se upućivanjem na privolu prema Općoj uredbi o zaštiti podataka.

¹⁶ Izvještaj o prvom godišnjem preispitivanju europsko-američkog sustava zaštite privatnosti, COM(2017) 611 od 18. listopada 2017.

moderniziraju zakone o privatnosti. Opća uredba o zaštiti podataka često je nadahnuće za to, a propisi EU-a postavljaju globalne standarde zaštite podataka i privatnosti. Trenutačno Komisija razmatra odluke o primjerenosti u odnosu na Japan i Južnu Koreju, što bi značilo da bi osobni podaci preneseni iz EU-a u te zemlje uživali jednaku razinu zaštite i prava na pravnu zaštitu kao u EU-u.

Istovremeno, Komisija je razvila svoj pristup pitanju kako da EU trgovinskim sporazumima i sporazumima o ulaganju rješava problem protekcionizma u prekograničnom protoku podataka u digitalnom gospodarstvu, a da pravo na zaštitu osobnih podataka i privatnosti ostane u potpunosti sačuvano. Kad taj pristup bude uključen u trgovinske sporazume i sporazume EU-a o ulaganju, povećat će se i slobodni protok podataka i povjerenje u način obrade osobnih podataka.

S obzirom na stratešku važnost Opće uredbе o zaštiti podataka za podatkovni suverenitet Europske unije, Europsko vijeće trebalo bi podsjetiti sve države članice da ne smiju ometati njezinu izravnu provedbu od 25. svibnja 2018., nego da moraju nezavisna nacionalna tijela za zaštitu podataka opremiti svim sredstvima nužnima za osiguranje pune i djelotvorne primjene novog pravnog okvira, jednako u svim državama članicama. Da bi se osigurali jednaki uvjeti, kako je predvidio zakonodavac Unije, Komisija će odmah nakon 25. svibnja 2018. početi postupke zbog povrede prava ne budu li države članice ispunjavale svoje obveze iz Opće uredbе o zaštiti podataka.

Komisija poziva Europski parlament i Vijeće da ubrzaju rad i što prije završe pregovore o uredbi o e-privatnosti (koju je Komisija predložila u siječnju 2017.) i o ažuriranoj uredbi EU-a o zaštiti pojedinaca s obzirom na obradu osobnih podataka u institucijama Unije, tijelima, uredima i agencijama i o slobodnom kretanju takvih podataka.

3. Ubrzano dovršenje jedinstvenog digitalnog tržišta: finalizacija najvažnijih prijedloga

Uklanjanjem prepreka jedinstvenom digitalnom tržištu u Europi europski bi se BDP mogao povećati za još 415 milijardi EUR¹⁷. Od 2015. kad je pokrenuta Strategija za jedinstveno digitalno tržište Komisija je postupno pripremila prijedloge svih 29 inicijativa koje se smatraju nužnima za funkcioniranje jedinstvenog digitalnog tržišta¹⁸. Građani već uživaju sljedeće prednosti: budući da više nema dodatnih troškova mobilnog telefona u **roamingu**, u 2017. je do ljeta učetverostručen podatkovni promet pri putovanju u druge države¹⁹. **Prenosivost** znači da građani bilo gdje u EU-u odsad mogu gledati svoj najdraži audiovizualni sadržaj i sportske događaje. Uklanjanje neopravdanog **geografskog blokiranja** dat će korisnicima slobodu u internetskoj kupnji, a povećat će se i transparentnost i mogućnost izbora među **cijenama dostave paketa** u kupnji na internetu. Uz novi **okvir Poreza na dodanu vrijednost na e-trgovinu** i nova **pravila o ugovorima** i za internetski sadržaj i za robu, do kraja mandata ove Komisije stvorit će se sveobuhvatan okvir za e-trgovinu, ojačan snažnom **suradnjom u zaštiti potrošača**. Zaključivanje pregovora o prijedlozima **pravila o ugovorima** ključno je da bi potrošači mogli kupovati na internetu znajući da je pravni lijek ako neki digitalni sadržaj ne radi – npr. preuzeta glazba ili softver – jednak bez obzira na to gdje je u EU-u kupnja obavljena. Očekuje se da zbog poboljšano

¹⁷ COM(2015) 192 od 6. svibnja 2015.

¹⁸ Vidjeti Prilog.

¹⁹ BEREK-ov Izvještaj o referentnim vrijednostima za međunarodni roaming, travanj 2017. – rujan 2017.

zakonodavnog okvira još 122 000 poduzeća počne prodavati korisnicima u drugim državama članicama, što znači poticaj od 4 milijuna EUR gospodarstvu EU-a.

Kibersigurnost podatkovnih rješenja najvažniji je element korisničkog povjerenja. Potpuna provedba u svim državama članicama prvog akta o kibersigurnosti na razini EU-a, Direktive o sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava,²⁰ prvi je ključni korak prema kibernetičkoj sigurnosti EU-a. Budući da su glavni instrumenti borbe za kibersigurnost danas u rukama nacionalnih država, tom će se direktivom ujednačiti standardi, a predloženi okvir kibersigurnosne certifikacije²¹ pomoći će u širenju sigurnih kibernetičkih rješenja. Brzim pristankom Europskog parlamenta i Vijeća omogućila bi se brza primjena viših standarda otpornosti na proizvode te ojačalo povjerenje potrošača u cijelom EU-u u integriranu sigurnost. Kibersigurnost je nužno pratiti učinkovitim odvrćanjem od kriminalnih postupaka: nužno bi bilo brzo donijeti ambiciozan paket minimalnih zajedničkih pravila za borbu protiv prijevара i krivotvorenja bezgotovinskih sredstava plaćanja²².

Od rujna 2018. primjenjivat će se zahtjev za **elektroničku provjeru identiteta**, čime se jamči interoperabilnost javne elektroničke provjere identiteta i drugih zaštićenih usluga u Uniji²³. Njime i **jedinstvenim digitalnim pristupnikom** za internetski pristup informacijama i procedurama, države članice pojednostavnit će kontakt korisnika i poduzeća s javnim upravama u EU-u.

Europsko podatkovno gospodarstvo ovisi i o visokokvalitetnoj povezivosti za pružanje digitalnih sadržaja u svakom kutku EU-a, među ostalim i satelitskim komunikacijama. Zato je potreban dogovor Europskog parlamenta i Vijeća o **Zakoniku elektroničkih komunikacija** koji će jamčiti da do 2020. sve države članice EU-a dodijele frekvencije nužne za uvođenje mreža iduće, pete generacije (5G)²⁴. Njime će se stvoriti stabilan zakonodavni okvir za ulaganje u mreže velikih kapaciteta. Za uvođenje usluge automatizirane mobilnosti bit će nužno unaprijediti mreže uz glavne prometne pravce, a da bi liječnici mogli obavljati konzultacije i zahvate na daljinu, nužna će biti primjena tih mreža u bolnicama²⁵.

Usto, dogovor o prijedlozima o **autorskim pravima** veoma je važan da bi europska kultura i identitet cvali u ovo digitalno doba i da bi autori bili plaćeni kad se sadržaj dijeli na internetskim platformama²⁶.

Da bi se jedinstveno digitalno tržište ostvarilo na korist građana Europe, Europski parlament i Vijeće sad moraju ubrzati rad da pregovore o tim prijedlozima dovrše do kraja 2018.

4. Budućnost jedinstvenog digitalnog tržišta: prava atmosfera za rast

²⁰ Direktiva 2016/1148 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o mjerama za visoku zajedničku razinu sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava širom Unije.

²¹ COM(2017) 477 od 13. rujna 2017.

²² COM(2017) 489 od 13. rujna 2017.

²³ Uredba (EU) br. 910/2014 o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu (eIDAS).

²⁴ COM(2016) 590 od 14. rujna 2016.

²⁵ Komunikacija Povezivošću do konkurentnog jedinstvenog digitalnog tržišta – Ususret europskom gigabitnom društvu, COM(2016) 587 od 14. rujna 2016.; Komunikacija „5G za Europu: Akcijski plan”, COM(2016) 588 od 14. rujna 2016. Komunikacija Prema automatiziranoj mobilnosti: Strategija EU-a za mobilnost budućnosti COM(2018) 283 od 16. svibnja 2018.; Komunikacija o digitalnom zdravlju i skrbi, COM(2018) 233 od 25. travnja 2018.

²⁶ COM (2016) 593 i COM (2016) 594 od 14. rujna 2016.

Digitalizacija je presudna za očuvanje sadašnjih i otvaranje budućih radnih mjesta u EU-u. U ovome je trenutku izrazito digitalizirana jedna petina poduzeća u Europi²⁷. Goleme prednosti Strategije jedinstvenog digitalnog tržišta mogu se ostvariti širenjem digitalizacije u gospodarstvu EU-a. Da bi se to dogodilo, važna je uloga EU-a koji mora pomoći da se za to osigura prava atmosfera.

Društvene mreže i digitalne platforme

Društvene mreže i digitalne platforme svoj poslovni model znatno temelje na podacima dobivenima od svojih korisnika. Korisnicima nude povlastice, ali nekim svojim običajima upotrebe podataka izazivaju i ozbiljna pitanja i traže stalan oprez.

Čini se da su algoritmi koji šalju vijesti u društvene mreže često skloni senzacionalističkom ili reklamnom sadržaju te da omogućuju ciljano informiranje određenih skupina korisnika. Tako je lakše manipulirati dijelovima javnoga mnijenja jer se sve više izbjegavaju alternativni kvalitetni i vjerodostojniji novinski izvori i pridonosi se polariziranju ili čak radikaliziranju mišljenja. Posljedica je širenje **dezinformacija** s bitnim učinkom u vrijeme izbora. Usto, postalo je teško na internetu provesti zakone o izbornoj promidžbi i pravila o financiranju izborne kampanje, a sve to podriva izborni proces.

Nedavni izbori u Sjedinjenim Američkim Državama i referendum u EU-u te otkriće slučaja „Facebook/Cambridge Analytica” pokazali su funkcioniranje te tehnike i prakse. Komisija poduzima mjere da sadržaje učini transparentnijima te da na razini EU-a uspostavi mrežu za provjeru točnosti podataka, kako bi korisnici mogli ocijeniti vjerodostojnost izvora vijesti i svoju izloženost raznim izvorima informacija, a do kraja godine ocijenit će jesu li potrebne dodatne zakonodavne mjere²⁸.

Komisija je s izbornim tijelima država članica raspravljala o dobroj praksi za identificiranje, ublažavanje i upravljanje kibernetičkim rizikom i opasnošću od dezinformiranja u izbornom procesu uoči izbora za Europski parlament u svibnju 2019., a od dionika će zatražiti dodatnu predanost rješavanju tih pitanja, osobito u studenome 2018. na idućem godišnjem kolokviju o temeljnim pravima, koji će biti posvećen demokraciji.

Europa se trudi i zaštititi građane od nezakonitog sadržaja. Preporuka Komisije za **učinkovito suzbijanje nezakonitog sadržaja na internetu** preporučuje konkretne mjere kojima bi platforme i države članice poboljšale otkrivanje, uklanjanje i sprečavanje objave nezakonitog sadržaja²⁹. Komisija prikuplja dokaze o učinkovitosti dobrovoljnih mjera i o razmjerima toga problema te će prije kraja 2018. razmotriti još mogućih mjera za poboljšavanje učinkovitosti borbe protiv ilegalnog sadržaja na internetu.

Digitalne platforme često su internetski posrednik između poduzeća i korisnika. Veoma su važno sredstvo za pristupa potrošačima, nužni za moderno gospodarstvo. Da bi se osiguralo pošteno, predvidljivo, održivo i pouzdano okruženje internetskog poslovanja, Komisija je za takve digitalne platforme predložila **obveze transparentnosti i pravne zaštite**³⁰. Tim bi mjerama platforme dobile obvezu da poslovne korisnike informiraju o kriterijima na temelju

²⁷ Pregled stanja digitalne agende Europske komisije – 2017.

²⁸ Komunikacija o borbi protiv dezinformiranja na internetu: Europski pristup, COM(2018) 236 od 26. travnja 2018.

²⁹ C(2018) 1177 od 1. ožujka 2018.

³⁰ Naprimjer, izbjegavanje brisanja s popisa bez upozorenja ili jasnih razloga, netransparentnost pristupa podacima ili osiguravanje bolje vidljivosti vlastitim proizvodima široke potrošnje u odnosu na proizvode drugih poduzeća upotrebom internetskih posredničkih usluga.

kojih se rangirao sadržaj poslovnih korisnika, o predviđenim promjenama uvjeta i o svojoj upotrebi podataka koji potječu iz usluga posredovanja³¹. I dalje će se ocjenjivati potreba za eventualnim novim mjerama. Razmatranje tog prijedloga trebalo bi biti prioritet Europskog parlamenta i Vijeća.

Obvezom transparentnog rangiranja dopunjuje se prijedlog donesen u okviru **Novih pogodnosti za potrošače** da se potrošačima jasno pokaže koji su rezultati pretrage visoko rangirani zbog plaćanja, kao i zahtjev informiranja o glavnim parametrima koji određuju rangiranje u internetskim trgovinama³².

Ulaganje u podatke, umjetnu inteligenciju i računalstvo visokih performansi

Povezane digitalne tehnologije i podatkovne aplikacije u središtu su inovacija u svim sektorima³³. Snažna pravila EU-a o zaštiti podataka koja vrijede i na internetu i izvan njega pružaju temelj vrhunskog regulatornog sustava za inovacije kojemu korisnici mogu vjerovati i koji našoj industriji omogućuje prednost pred konkurencijom u globalnome podatkovnom gospodarstvu.

Podaci će potaknuti digitalne inovacije ako istovremeno bude ulaganja u digitalne kapacitete nužne za obradu eksponencijalno rastućih količina podataka. Novi **Podatkovni paket** iskoristit će snagu javnih i znanstvenih podataka i omogućiti europskim novoosnovanim poduzećima da ponovno koriste te podatke³⁴. Omogućavanje ponovne upotrebe podataka nužno je za analizu velikih podataka, kojom će se stimulirati rast i pomoći inovacijama i rješavanju krupnih društvenih problema, npr. u zdravstvenoj skrbi ili javnom prijevozu. Podatkovni paket pruža i nove smjernice za dijeljenje privatnih podataka i pomoći će da se oslobode podaci nužni za inovacije. Naprimjer, za razvoj novih oblika personaliziranih lijekova istraživači iz EU-a trebaju pristup velikom broju podataka o ljudskom genomu i³⁵ osobnih zdravstvenih podataka³⁶.

Podaci su sirovine **umjetne inteligencije**, a algoritmi su mehanizmi kojima aplikacije umjetne inteligencije upotrebljavaju podatke i uče nove zadaće. Da bi aplikacije umjetne inteligencije mogle razviti i samoorganizirati podatke, nužni su strojna čitljivost i zajednički formati podataka³⁷. Vrijednosti Unije i pravna sigurnost koju pruža novi sustav zaštite podataka pomažu osigurati pravu sredinu za razvoj tehnika strojnog učenja za umjetnu inteligenciju u EU-u – u kojoj će algoritmi i programi koji uče iz ljudskog ponašanja uzeti u obzir visoke standarde zaštite podataka i temeljnih prava, a ne prepustiti te inovacije onima koji ne rade po tim standardima³⁸. Komisija je predstavila okvir koji bi Europi omogućio

³¹ Uredba o promicanju pravednosti i transparentnosti za poslovne korisnike internetskih usluga posredovanja, COM(2018) 238 od 26. travnja 2018.

³² COM(2018) 185 od 11. travnja 2018.

³³ COM(2018) 306 – Obnovljena europska agenda za istraživanje i inovacije – Europska prilika da oblikuje svoje tehnološko vodstvo.

³⁴ Komunikacija „Stvaranje zajedničkog europskog podatkovnog prostora”, COM(2018) 232 od 25. travnja 2018. i prateći paket.

³⁵ 14 država članica potpisalo je Deklaraciju o suradnji „Prema dostupnosti najmanje jednoga milijuna sekvenciranih genoma u Europskoj uniji do 2022.”: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-countries-will-cooperate-linking-genomic-databases-across-borders>.

³⁶ Komunikacija o omogućivanju digitalne transformacije na jedinstvenom digitalnom tržištu u području zdravstva i skrbi; osnaživanje građana i stvaranje zdravijeg društva, COM(2018) 233 od 25. travnja 2018.

³⁷ Naprimjer, prema Općoj uredbi o zaštiti podataka pojedinci imaju pravo da se na njih ne odnosi odluka koja se temelji isključivo na automatiziranoj obradi a proizvodi pravne učinke koji se odnose na njih ili na sličan način bitno na njih utječu. Postoje i određene iznimke.

³⁸ Mjere za to nalaze se u Komunikaciji o umjetnoj inteligenciji za Europu, COM(2018) 237 od 26. travnja 2018.

maksimalno povećanje prednosti umjetne inteligencije, a odredila je i cilj godišnjeg ulaganja privatnih i javnih ulagača od najmanje 20 milijardi EUR svake godine od 2020. do 2030., kako bi Europa mogla u potpunosti iskoristiti tu ključnu razvojnu tehnologiju³⁹. Očekuje se da samo zbog upotrebe umjetne inteligencije do kraja idućeg desetljeća globalno gospodarstvo ojača i do 13 bilijuna EUR, a EU treba ulagati da bi predvodio u tome rastu⁴⁰. Usto, podacima i uslugama proisteklima iz **svemirskih programa**, uključujući podatke dobivene promatranjem Zemlje, informacije o zemljopisnom položaju i satelitske komunikacije, može se poduprijeti pristup umjetne inteligencije i pomoći da se u svim državama članicama otvore brojne poslovne mogućnosti.

Komisija je podnijela i prijedlog **Zajedničkog poduzeća za računalstvo visokih performansi** u kojem bi se udružili ograničeni resursi i nabavila računala visokih performansi nužna želimo li ostati predvodnici u istraživanju i inovacijama, osobito u području umjetne inteligencije i ostalim aplikacijama za velike podatke⁴¹. Vijeće bi trebalo konačno odobriti taj instrument u rujnu 2018. da bi od 1. siječnja 2019. počela javna nabava. Zbog kašnjenja u donošenju međunarodni konkurenti ostvarili bi prednost u stavljanju revolucionarnih inovacija na tržište.

Isto tako, u EU-u postoji velik manjak ulaganja u **vještine i digitalnu povezivost**, a mogućnosti **interneta stvari**⁴² nisu u potpunosti shvaćene i time se idućih godina treba intenzivno pozabaviti. Prema sadašnjim kretanjima ulaganja, za ostvarenje dogovorenih ciljeva povezivosti do 2025. imamo ukupni manjak javnih i privatnih ulaganja od 155 milijardi EUR. Postoji i znatni manjak vještina te neusklađenost postojećih vještina s traženima, jer oko 40 % radne snage u Europi treba digitalno usavršavanje⁴³, a 70 milijuna Europljana nema osnovnu pismenost i vještinu računanja.⁴⁴ Usto, 40 % poduzeća koja žele zaposliti digitalne specijaliste teško ih nalazi (stručnjaci za informacijske i komunikacijske tehnologije deficitarno su zanimanje u 24 države članice). Nadalje, procjenjuje se da će potražnja za stručnjacima za informacijske i komunikacijske tehnologije od 2015. do 2025. narasti za oko 10 %, što znači oko 400 000 novih radnih mjesta⁴⁵.

Kao odgovor na te potrebe za ulaganjem, Komisija u svojem prijedlogu **višegodišnjeg financijskog okvira** za razdoblje 2021.-2027. pokazuje bitno veću ambiciju da podupre digitalne prioritete na razini EU-a te predlaže novi program Digitalna Europa, kao i veliki doprinos digitalnom gospodarstvu u područjima kao što su istraživanje i inovacije i kohezijska politika te Instrument za povezivanje Europe⁴⁶. No da bi se osigurala prijeko potrebna konkurentnost europskoga gospodarstva i usavršavanje europske radne snage, tim dodatnim sredstvima iz proračuna EU-a moraju se pridružiti i odgovarajuća dodatna ulaganja država članica, a mora se potaknuti i privatni sektor.

³⁹ Komunikacija o umjetnoj inteligenciji za Europu, COM(2018) 237 od 26. travnja 2018.

⁴⁰ 14 % svjetskog bruto domaćeg proizvoda, izvještaj Price Waterhouse Coopera Procjena: Koja je stvarna vrijednost umjetne inteligencije, (2017.). (Sizing the prize: What's the real value of AI).

⁴¹ COM(2018) 8 od 11. siječnja 2018.

⁴² Zato je Komisija nedavno pokrenula inicijativu o patentima bitnima za normu i dala jasniji okvir za poticanje razvoja ključnih tehnologija. COM(2017) 712 od 29. studenoga 2017.

⁴³ COM(2018) 306 – Obnovljena europska agenda za istraživanje i inovacije – Europska prilika da oblikuje svoje tehnološko vodstvo.

⁴⁴ Komunikacija o novom programu vještina za Europu, COM(2016) 381 od 10. lipnja 2016.

⁴⁵ Cedefopova panorama vještina (2016.) stručnjaci za informacijske i komunikacijske tehnologije: vještine - prilike i izazovi

⁴⁶ COM(2018) 321 od 2. svibnja 2018. – Moderan proračun za Uniju koja štiti, osnažuje i brani – višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.-2027.

U paketu prijedloga od 25. travnja 2018. Komisija je predala sve preostale mjere potrebne za jedinstveno digitalno tržište i predstavila okvir buduće umjetne inteligencije. Komisija poziva na potvrđivanje tih mjera i definiranje prioriteta za osiguranje brzog donošenja odgovarajućih zakonodavnih akata.

5. Zaključak

Malo pomalo, jedinstveno digitalno tržište otkriva svoje prednosti građanima i poduzećima u EU-u. Sad je potrebno učiniti dodatni napor da se dovrše pregovori o preostalim podnesenim prijedlozima i ostvari cilj Europskoga vijeća o dovršetku strategije jedinstvenog digitalnog tržišta do kraja 2018.

EU već raspolaže pravilima koja mu omogućuju da se učinkovito nosi s novim podatkovnim izazovima pod uvjetom da svi subjekti surađuju na djelotvornoj provedbi i primjeni novih instrumenata za zaštitu prava na privatnost i zaštitu podataka fizičkih osoba, ali šire i na zaštitu temelja naše demokracije utemeljene na slobodnim izborima, slobodi izražavanja i otvorenoj i raznovrsnoj raspravi kakvom se može boriti protiv dezinformiranja.

S obzirom na stratešku važnost Opće uredbe o zaštiti podataka za podatkovni suverenitet Europske unije, sve države članice trebale bi svim relevantnim mjerama olakšati njezinu izravnu provedbu od 25. svibnja 2018. Trebalo bi što prije završiti pregovore o uredbi o e-privatnosti i o ažuriranoj uredbi EU-a o zaštiti pojedinaca s obzirom na obradu osobnih podataka u institucijama Unije, tijelima, uredima i agencijama i o slobodnom kretanju takvih podataka.

U upravljanju digitalnom transformacijom trebali bismo nastaviti s istinskim europskim pristupom utemeljenim na našim vrijednostima i na sprečavanju samodestruktivne „utrke prema dnu”. Regulatorni okvir mora biti oblikovan tako da pojedincu i autoru pomaže na internetu kao i izvan njega. Tako EU može postaviti globalne standarde zaštite osobnih podataka, kibersigurnosti, mrežne neutralnosti te pravednosti i odgovornosti u ekonomiji internetskih platformi. A može predvoditi i u njihovu ostvarivanju s pomoću pouzdanih digitalnih usluga i inovacija.

No zakonodavni okvir nije dovoljan da EU postane svjetski čelnik u digitalnom gospodarstvu. Da bi se to dogodilo, europske vlade i poduzeća – i velika i mala –moraju ulagati i iskoristiti goleme mogućnosti koje nude tehnologije kao što su umjetna inteligencija i veliki podaci te upotrijebiti jedinstveno digitalno tržište kao odskočnu dasku za primjenu konkurentnih rješenja u globalnom podatkovnom gospodarstvu.

Komisija od čelnika traži raspravu i stratešku orijentaciju o navedenim važnim političkim prioritetima kako bi se do kraja ove godine ostvarilo jedinstveno digitalno tržište i osigurala snažna zaštita podataka na kakvoj se može graditi dinamična digitalna Europa.

Komisija od čelnika traži raspravu i stratešku orijentaciju radi:

- 1. što hitnijeg poduzimanja preostalih koraka nužnih za pripremu provedbe Opće uredbe o zaštiti podataka u svim državama članicama;*
- 2. poziva Vijeću da što brže utvrdi svoju pregovaračku poziciju u odnosu na Uredbu o e-privatnosti kojom se želi osigurati povjerljivost elektroničke komunikacije, kako bi pregovori mogli početi do lipnja 2018. s ciljem donošenja do kraja 2018.*

3. *postizanja dogovora suzakonodavaca o Zakoniku elektroničkih komunikacija i Uredbi o slobodnom protoku neosobnih podataka do lipnja 2018. te o svim ostalim prijedlozima u postupku, o jedinstvenom digitalnom tržištu do kraja 2018., u skladu s pozivom Europskog vijeća od listopada 2017.;*
4. *mobiliziranja javnih i privatnih ulaganja nužnih da bi poduzeća i javni sektor primijenili umjetnu inteligenciju, mjere kibersigurnosti, mreže povezivosti 5G, računalstvo visokih performansi i druge nove digitalne tehnologije, te povećavanja razine digitalnih vještina, koje su nužne za poticanje inovacija i ključne za našu buduću konkurentnost u globalnom podatkovnom gospodarstvu.*